

вживання дієслів, отже при їх перекладі часто використовуються граматичні трансформації, а саме вербалізація.

Окрему увагу з точки зору особливостей перекладу слід звернути на такий вид п'єси як скетч. Скетч – короткий драматургічний твір гумористичного характеру, тривалість якого зазвичай складає 3-5 хвилин.

Оскільки скетч має, як правило, гумористичний характер, то при перекладі таких вистав важливо передати засоби гумору та сатири. Сюди входять не лише лексико-граматичні та стилістичні засоби, а і гумористична атмосфера всього тексту. У перекладі коротких текстів важливо відобразити зростання і спад гумористичного напруження.

Що стосується використання засобів комічного для створення гумористичного ефекту, то при аналізі текстів – оригіналів на матеріалі скетчів Дітмара Фюсселя було виявлено наступні особливості:

- Зростання комічного ефекту через увесь текст від початку до кінця.
- Вживання лейтмотиву, тобто елементів, що повторюються у тій самій чи іншій формі.

У цьому разі спостерігається підвищення комічного ефекту, тобто у даному випадку гумористичним засобом є повторення лейтмотиву із певною частотою.

- Збільшення гумористичного ефекту завдяки стилістичним парадоксам.

Отже, перекладаючи такого виду тексти, слід зберігати гумористичну напруженість і в цільовому тексті з метою досягнення адекватності перекладу, а саме досягнення того, щоб реакція читача/глядача перекладу була аналогічна до реакції читача/глядача оригіналу. Властивості скетчу як виду п'єси при цьому зберігаються.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бертольт Брехт. Копійчаний роман. – Київ: Дніпро, 1987. – 512с.
2. Боров Ю. Б. О комическом. – М.: Искусство, 1957. – 394с.
3. Павлов М. О. Модель перцепції художнього тексту в перекладі творів епічного і драматичного жанрів// Іноземна філологія. – 2001 - № 32
4. Шніцлер А. Передбачення долі: П'єси, оповідання — Чернівці : Молодий буковинець, 2001. — 367с.
5. Brandes M.P. Deutsche Stilistik. – М.: Vysch.Schk., 1966. – 208 S.
6. Bertolt Brecht. Stücke 2. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1997. – 781 S.
7. Frank Engeln (Hg.). 62+3 Sketche für fast jede Gelegenheit. – Wolkenklang Verlag, Rheine 2003. – 156 S.
8. Lorient. Lorient's Dramatische Werke. - Zürich: Diogenes, 1981. - 311 S.
9. Schnitzler A. Reigen. – München: DVT, 2000. – 246 S.
10. Snell-Hornby M., Hönig H.G., Kussmaul P., Schmitt A.P. Handbuch Translation. - Tübingen: Stauffenburg Verlag, 1998. – 490 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Леся Пономаренко – аспірант кафедри теорії та практики перекладу з німецької мови Інституту філології КНУ ім. Т. Шевченка.

Наукові інтереси: переклад сценічних текстів.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ / ТЛУМАЧІВ

Олександра ПОПОВА (Одеса, Україна)

В цій статті розглядається проблема навчання майбутніх перекладачів аудіювання гендерно-маркірованого діалогічного мовлення. Проаналізовано значущість просодичного оформлення мовлення чоловіків і жінок та інших паралінгвістичних засобів. Приведено приклади вправ, спрямованих на формування навичок аудіювання та адекватного розуміння семантичних відмінностей мовлення чоловіків і жінок.

This article deals with the problem of future translators' / interpreters' training in listening comprehension of gender-marked dialogues. Significance of male and female utterance prosody and paralinguistic means aimed at conveying additional connotation have been analyzed. A number of exercises meant for forming listening comprehension skills while dealing with "male" and "female" dialogues have been presented.

Проблема навчання як майбутніх учителів англійської мови, так і майбутніх перекладачів сприйняття на слух гендерних відмінностей, що виражені просодичними засобами, є актуальною на сучасному етапі розвитку лінгводидактики.

Підтвердженням даного тезису є той факт, що протягом останніх років розробкою методик з навчання аудіювання як одного з найважливіших видів мовленнєвої діяльності займалися багато відомих учених вітчизняної лінгводидактичної школи: О.Б. Бігич, Р.Ю. Мартинова, І.С. Мельник, С.Ю. Николаєва, О.Б. Тарнопольський та інші. Під

навичкою аудіювання методисти розуміють автоматизовані механізми розуміння мовлення на слух, які сформовані в результаті багаторазового виконання стереотипних вправ у мовленнєвому процесі.

В сучасній методиці особливий акцент приділяється вивченню цього складного мовленнєво-розумового процесу, в ході якого ті, що навчаються, повинні вміти не тільки розпізнавати звукову інформацію на іноземній мові, розуміти її, але й усвідомити «повідомлення». Однак навчання розпізнавати семантику гендерно-маркірованого мовлення, що звучить, не приділяється достатньої уваги в наступний час. Саме тому метою цієї роботи є виявлення теоретичних та практичних передумов підготовки майбутніх перекладачів до розпізнання на слух іншомовного гендерно-маркірованого мовлення та його адекватного тлумачення.

Реалізації мети, що була поставлена, служитиме вирішення наступних завдань:

1. Визначити методичні проблеми навчання майбутніх перекладачів аудіювання іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення.

2. Виявити роль фонетичних паралінгвістичних засобів в процесі сприйняття гендерно-маркірованого діалогічного мовлення

3. Проаналізувати типи вправ, що спрямовані на розвиток навичок розпізнання на слух іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення у майбутніх перекладачів.

Матеріалом дослідження є одно- та двохстатні діалогі на англійській мові, в яких комуніканти мають різний соціальний статус і, отже, використовують різноманітні засоби ведення розмови, які обумовлені рівноправ'ям, домінуванням, підпорядкуванням їхніх відношень.

Теоретичну базу дослідження складають роботи Т. М. Корольової, Т. О. Бровченко, О.Б. Тарнопольського, Швейцера, І. В. Корунця та інших учених.

Під час підготовки майбутніх перекладачів слід враховувати той факт, що існує визначене відрізнєння понять «перекладач» і «тлумач» (в англійській мові “translator” та “interpreter”, в російській мові «переводчик» та «интерпретатор»). Ціллю перекладача є донесення достовірної інформації першоджерела (дискурсу / тексту в писемній або усній формі) до слухача або читача. Інтерпретатори (як «різновидність» перекладача) передають основну інформацію, яку вони отримали з першоджерела / прочитали в першоджерелі, допускаючи при цьому незначні видозміни. Розрізняють фахи перекладача як людини чи машини, що передає значення / зміст мовних одиниць мови-джерела в писемній формі, і тлумача, який передає / відтворює значення мовних одиниць усним мовленням – дискурсивно [2: 101].

Режим роботи перекладачів, незалежно від специфіки їхньої роботи, різноманітний та передбачає наявність сформованих лінгвістичних і країнознавчих навичок рідної та іноземної мов, широкого кругозору, компетенції в галузі, в якій він працює та інші. Немаловажну роль в роботі перекладача / тлумача виконують його особисті риси характеру та зацікавленість самою роботою. Розвиток вище згаданих навичок, що визначають рівень компетентності перекладача / тлумача, є одним з завдань нашої системи підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів.

Просодичне оформлення дискурсу має свою семантику, воно визначає модальність висловлювань комунікантив у взаємозв'язку з обраними ними лексико-граматичними й синтаксичними засобами. Виразити відношення людини до змісту висловлювання є одне із завдань, які реалізуються засобом емоційно-оцінювальної функції інтонації. Expressing the speaker's attitude towards the content of the utterance is one of the tasks which are realized by the attitudinal function (subjective) of intonation [1: 251-252]. В такому виді мовленнєвої діяльності як діалог найбільш яскраво та швидко виявляє себе реакція співрозмовників на отриману інформацію, оскільки діалог несе характер спонтанності мовлення, де вираження емоцій (позитивних чи негативних), відношення до інформації, яку обговорюють, та подача адекватної інформації на запит співрозмовника заздалегідь не плануються. Саме тому дослідження усного діалогічного мовлення викликає інтерес в сучасній науці в галузі підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів до сприйняття на слух іншомовного гендерно-маркірованого усного мовлення.

Основною одиницею діалогічного мовлення є діалогічна єдність – сукупність двох сусідніх реплік, що зв'язані ситуативно, а базовою одиницею є репліка. Оскільки учасники діалогу обмінюються один з одним інформацією, для живого мовлення є характерним використання еліпсів, кліше, скорочених граматичних форм, лексичних скорочень, абревіатур, що є недопустимим для монологічного мовлення. Репліка одного партнера залежить від мовленнєвої поведінки іншого партнера.

Сприйняття інформації – складний психофізіологічний процес, який диктує спрямованість подальшої поведінки співрозмовників. Переробка інформації потребує комплексних зусиль: її осмислювання, реакція на «подразника», виробка подальшої стратегії ведення діалогу, індивідуального відношення до неї. Для початку діалогу потребується внутрішній стимул, а для його продовження необхідні як зовнішні (якщо висловлювання є реакцією на репліку співрозмовника), також і внутрішні (коли один з учасників діалогу висловлює думку, незв'язану з висловлюванням співрозмовника, виражає протилежну точку зору, нав'язує свій погляд та інше) стимули. Саме тому перекладачі / тлумачі мають бути підготовленими до такого виду діяльності у своїй сфері.

Перекладачі / тлумачі втягнуті у всі без винятку галузі життєдіяльності: економічної, політичної, наукової, ділової (бізнес), побутової, в сфері обслуговування, торгівлі і т.д., де жінки поряд з чоловіками займають головні посади та приймають активну участь у розвитку сучасного суспільства. Вони вступають в діалоги з чоловіками у формальних і неформальних ситуаціях з ціллю вирішення складних проблем. Існують визначені стандарти спілкування в залежності від характеру ситуації, як в офіційно-діловій, так і в побутової. Крім лексико-граматичних і синтаксичних особливостей того чи іншого стилю спілкування існують також норми просодичного оформлення висловлювань (незалежно від статі комунікантів) з урахуванням вираження допустимого ступеня емоційності. Завданням перекладача / тлумача є не тільки достовірна передача інформації, але й дотримання до відповідної комунікативної поведінки у цілому, яке передбачає компетентність в професійній галузі та володіння навичками аудіювання з метою досягнення адекватного розуміння ним інформації, яку він перекладає.

Під час підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів (серед яких можна виділити такі типи кваліфікованих перекладачів: послідовний тлумач / *consecutive interpreter*, гід-тлумач / *guide-interpreter*, тлумач-нашіптувач / *whispering interpretation*, тлумач-синхроніст / *simultaneous interpretation*) до роботи з усним діалогічним мовленням слід вирішити ряд методичних проблем з їх навчання дотриматися до наступних етапів професійної діяльності:

1. Попереднє ознайомлення із тематикою розмови людей, мовлення яких ім. перекладатиме, особливостями стилю, характером лексичного матеріалу, термінологією дискурсу в рідній та іноземній мовах. З вищезгаданих фахів перекладачів / тлумачів тільки послідовний тлумач може зупинити джерело інформації, яку він слухає, що дає йому змогу «зібратися з думками» та передати цю інформацію в належному просодичному оформленні.

2. Аналіз фоностилістичних особливостей просодичного оформлення усного діалогічного мовлення (дозволена гучність, діапазон звучання, темп, розстановку пауз, ритм висловлювань, термінальні тони, передядерні зразки та акцентуація висловлювань), включаючи сегментацію та тембральні маркіровки, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах. Даний аналіз є можливим, якщо у перекладачів сформовані навички аудіювання.

3. Виявлення дистинктивних особливостей чоловічого та жіночого усного діалогічного мовлення, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах. Такого типу виявлення дистинктивних особливостей є можливим, якщо у перекладачів сформовані навички аудіювання.

4. Вибір стратегії комунікативної поведінки.

Базою для розвитку навичок аудіювання гендерно-маркірованого мовлення є одно- та двохстатні діалоги різноманітних типів, що складаються з декількох фраз і побудовані на комбінації декількох формул і штампів (в виді писемного тексту та для сприйняття на слух; тільки для сприйняття на слух без писемної опори), які відображують типові особливості усного чоловічого та жіночого мовлення на рівні лексики, граматики і фонетики.

medium / normal						
narrow						

d) Name the terminal tones used in final and non-final tone groups. Reflect your data in the table:

<i>Tone groups position</i> <i>character of the terminal tone</i>	<i>males</i>		<i>females</i>	
	final	non-final	final	non-final
falling				
rising				
level				
falling-rising				
rising-falling				

Do the men and women use the same terminal tones? Are there any terminal tones used emphatically in the dialogues? Who is it typical of: men or women? Discuss your point of view in small groups.

f) What types of heads prevail in the men’s and women’s business discourse:

- Stepping; - Sliding; Scandent; - Monotonous?

What types of heads are typical of males / females in the business discourse? Are there any coincidences in their use of heads? What is it conditioned by? Give your arguments.

Однак для навчання майбутніх перекладачів / тлумачів сприйняття на слух діалогічного гендерно-маркірованого мовлення з ціллю розвитку вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності треба використати діяльнісні вправи, де на основі почутого ті, що навчаються, придумують початок і завершення діалогу, складають аналогічні діалоги, записують своє читання на плівку і т.д.

Приклад 1 a) Read the dialogues with your partner preserving all prosodic features typical of male and female presentation in the business discourse.

b) Record your reading of the dialogue.

c) Listen to the taped dialogues; try to be objective making the judgment about the quality of your reading. In case of need record the text once again.

d) Role-play the dialogues adding the beginning and the end to them.

Приклад 2 a) Choose a topic from the business discourse you would like to discuss with your group-mate. Make up dialogues between men and women (social state: equality).

b) Transcribe and intone them.

c) Read the dialogues in pairs and record your presentation.

d) Let your group-mates listen to it and comment on the linguistic means used by you in order to reveal gender differences in oral dialogical business speech.

Вправи, спрямовані на розвиток навичок аудіювання іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення, можуть носити комунікативний і некомунікативний характер.

Таким чином, сьогодні під час навчання майбутніх перекладачів / тлумачів аудіювання іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення слід вирішити ряд методичних проблем:

1. Ознайомити майбутніх перекладачів / тлумачів з особливостями сприйняття на слух стилів спілкування.

2. Скласти систему вправ, спрямованих на навчання майбутніх перекладачів / тлумачів слухового аналізу фоностилістичних особливостей просодичного оформлення усного діалогічного мовлення (дозволена гучність, діапазон звучання, темп, розташування пауз, ритм висловлювань, термінальні тони, передядерні зразки та акцентуація висловлювань), включаючи сегментацію та тембральні маркіровки, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах.

3. Розробити таку методику, яка сприятиме розвитку у майбутніх перекладачів / тлумачів навичок виявлення дистинктивних особливостей чоловічого та жіночого усного діалогічного мовлення, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах, під час слухового сприйняття мовлення.

4. Навчити майбутніх перекладачів / тлумачів обирати адекватну стратегію комунікативної поведінки на базі слухового аналізу просодичного оформлення гендерно-маркірованого діалогічного мовлення, реалізація якого можлива, якщо у перекладачів / тлумачів сформовані навички аудіювання «чоловічого» та «жіночого» усного діалогічного мовлення.

Паралінгвістичні особливості мовлення, що звучить, можуть бути гендерно-маркірованими та гендерно-нейтральними і надавати додаткову конотацію висловлюванням.

Запропоновані види вправ з системи вправ, що розроблюється нами, відносно підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів до розпізнання на слух гендерних відмінностей засобами просодії сприяють розвитку навичок слухового аналізу фоностилістичних особливостей просодичного оформлення гендерно-маркірованого діалогічного мовлення у майбутніх перекладачів / тлумачів. Дані навички є необхідними для перекладачів / тлумачів в їхньої професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бровченко Т. О., Корольова Т. М. Фонетика англійської мови (контрастивний аналіз англійської та української вимови): Підручник. – 2-ге вид., переробл. та доп. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – С. 251-252.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2008 – С. 101.
3. Мирам Г. Э., Дайнеко В. В, Гон А. М., Тарануха Л. А., Грищенко М. В. Basic translation: A course of lectures on translation theory and practice for institutes and departments of international relations. - Second edition revised and amended. – Киев: Эльга, 2006. – 280 с.
4. Тарнопольский О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – С. 155.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександра Попова – аспірант кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського.

Наукові інтереси: перекладознавство.

ТРУДНОШІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ І ПРОБЛЕМА НЕПОВНОЕКВІВАЛЕНТНОСТІ

Богдан СТАСЮК (Кіровоград, Україна)

Стаття присвячена труднощам коректної інтерпретації і перекладу заголовків художніх творів та їх складових. Основний наголос зроблено на проблемі лексичної неповноеквівалентності сильної позиції тексту.

The article runs about some difficulties regarding the correct interpretation and translation of the fiction works titles and subtitles. The problem of the lexical semiequivalence of the text strong position is emphasized.

Заголовок – один із найважливіших структурних елементів будь-якого тексту, особливо, коли цей текст є художнім. У такому разі його невід’ємні риси: чіткість, афористичність і здатність нести ідею (тему) твору в конденсованому вигляді [8: 272], – задають високі критерії еквівалентності, недосягнення яких перекладачем відчуватиметься особливо гостро.